

Z NIELUDZKIEJ ZIEMI DO WŁOCH
ŻOŁNIERZ I ARTYSTA

Malarstwo
Tadeusza Wojnarskiego
(1922-1999)

Z NIELUDZKIEJ ZIEMI DO WŁOCH

Malarstwo Tadeusza Wojnarskiego
(1922-1999)

Kurator wystawy: Anna Tomczak

Redakcja katalogu: Anna Tomczak, Tadeusz Wojnarski jun.

Wydawca: Muzeum Polskie w Rapperswilu

Prawa autorskie: Tadeusz Wojnarski jun.

Projekt katalogu: Monika Jastrzębiec Czepielewska

Druk: Poligrafia Redemptorystów w Tuchowie

Kontakt: Tadeusz Wojnarski

Heidenbüelstrasse 19

CH-8352 Rätterschen (Elsau) Szwajcaria

Tel. 0041 52 363 13 09

Kom. 0041 78 403 86 36

E-Mail: wtadeusz@bluewin.ch

ISBN: 978-83-7631-849-3

Spis treści

Wstęp Tadeusz Wojnarski jun.	4
Wstęp Anna Tomczak	5
Tadeusz Wojnarski. Artysta 2 Korpusu generała Władysława Andersa prof. zw. dr hab. Jan Wiktor Sienkiewicz	7
Wojenna odyseja Tadeusza Wojnarskiego Tadeusz Wojnarski jun.	18
Krótki przewodnik po życiu Tadeusza Wojnarskiego Anna Tomczak	30
Ilustracje	32
Spis obrazów prezentowanych na wystawie w Muzeum Polskim w Rapperswilu	62

Wstęp

Mojego Ojca, Tadeusza Wojnarskiego spotkał podczas drugiej wojny światowej los podobny do tego, jaki stał się udziałem tysięcy Polaków: aresztowany przez Sowietów na początku 1940 roku, został wywieziony w głąb Związku Radzieckiego. Po dwóch latach udało mu się opuścić tę „nieludzką ziemię” wraz z utworzoną tam Armią gen. Andersa, by przez Bliski Wschód dotrzeć ostatecznie do Włoch i tam u boku aliantów walczyć przeciwko niemieckiemu Wehrmachtowi. Jednocześnie jego jednostkowy, dość typowy polski los jest przecież interesującą częścią wielkiej historii, którą warto ocalić od zapomnienia. W tym przekonaniu utwierdziły mnie wydarzenia ostatnich lat. Od 2017 roku zajmuję się porządkowaniem i zabezpieczeniem dzieł zmarłego w 1999 roku Ojca. Przeglądając jego prace z lat 1942-1946 zauważyłem, że - wraz ze spisanyimi przez niego przed laty wspomnieniami - stanowią one ważny dokument przydający barw obrazowi wielkich wydarzeń, które zdają się być tak dobrze znane z książek. Co więcej, interesująca wydała mi się wartość artystyczna tych wczesnych prac, choć Ojciec nie zdążył wówczas jeszcze odebrać jakiegokolwiek wykształcenia w tym kierunku - był „tylko” malarzem amatorem. Z każdym dniem coraz bardziej zdawałem sobie sprawę z ogromnego potencjału historycznego i kulturowego jego dzieła. Pomyślałem więc, że warto, by ujrzało ono światło dzienne i nawiązałem kontakt z Muzeum Polskim w Rapperswilu. Dyrekcja Muzeum zgodziła się na wystawę. Decyzja zapadła tym szybciej, że Ojciec czynnie angażował się w działanie tej polskiej instytucji. Wkrótce potem twórczością Ojca udało mi się wzbudzić zaciekawienie placówek kulturalnych w Polsce i we Włoszech, które również zadeklarowały chęć przyjęcia wystawy u siebie.

Dzięki współpracy z Panią Anną Buchmann (dyrektor Muzeum Polskiego w Rapperswilu)

i Panią Anną Tomczak (historykiem sztuki w Muzeum Polskim w Rapperswilu) powstała obecna wystawa *Z nieludzkiej ziemi do Włoch. Malarstwo Tadeusza Wojnarskiego (1922-1999)* i towarzysząca jej publikacja. W tym miejscu chciałbym z głębi serca podziękować tym dwóm osobom za ich ogromne zaangażowanie i wysiłek, włożone w ten projekt. Dziękuję także Ambasadzie RP w Rzymie - za sprawą której część dzieł mojego Ojca zawiśnie następnie w Opactwie Montecassino, uświetniając obchody 75. rocznicy lat bitwy montecassyńskiej - oraz Fundacji Muzeum Pamięci 2 Korpusu Polskiego we Włoszech, która w tym samym czasie również zaprezentuje fragment młodzieńczego dorobku Wojnarskiego w murach swojej instytucji na wzgórzu montecassyńskim. Fakt, iż jego prace będą pokazywane najpierw w tych dwóch miejscach, ma znaczenie wysoce symboliczne: na Monte Cassino walczył mój Ojciec o wolność Polski jako żołnierz, Muzeum Polskie w Rapperswilu ucieleśnia jego walkę o tę samą wolność, ale już inną bronią.

Szczególne podziękowania należą się Panu prof. zw. dr hab. Janowi Wiktorowi Sienkiewiczowi, specjalście w zakresie badań nad polską sztuką na emigracji po 1939 roku z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Napisany przez niego do niniejszego katalogu artykuł poświęcony twórczości mojego Ojca, przywraca Tadeuszowi Wojnarskiemu należne miejsce w gronie tzw. „artystów Andersa” i wprowadza jego nazwisko w obieg naukowy.

Krótki przewodnik po życiu Tadeusza Wojnarskiego

Tadeusz Wojnarski urodził się 12 września 1922 roku w Warszawie jako syn Witolda, radcy prawnego w Departamencie Służby Zdrowia i Eugeni z Bernatów. W II Rzeczypospolitej zdążył jeszcze zostać uczniem warszawskiego gimnazjum im. Tadeusza Rejtana, ale do matury już podejść nie miał szans, ponieważ wybuchła wojna. Nękaną bombardowaniami Warszawę opuścił już w pierwszych dniach września 1939. Wraz z matką i młodszym bratem został ewakuowany na południowo-wschodnie rubieże kraju, zupełnie nie przeczuwając niebezpieczeństwa nadchodzącego ze Wschodu.

Po napaści Związku Radzieckiego na Polskę Wojnarski, marząc o powrocie do Warszawy, podjął w styczniu 1940 roku nieudaną próbę przekroczenia granicy niemiecko-sowieckiej na okupowanym terytorium Polski. Aresztowany przez Rosjan, osadzony został najpierw w więzieniu w Przemyślu, następnie więziony był w Odessie, skąd ostatecznie deportowano go do łagru w Iwdielu u podnóża Uralu Północnego, do katorżniczej pracy w lasach syberyjskich. Po układzie Sikorski-Majski Tadeusz Wojnarski został zwolniony z łagru (1941), następnie zaciągnął się w Namanganie (Uzbekistan) do formowanej Armii Polskiej gen. Władysława Andersa i wraz z nią w 1942 opuścił ZSRR. W kwietniu tego samego roku w Palestynie rozpoczął szkolenie wojskowe, po czym pod koniec lata wyjechał do Iraku, gdzie po roku ukończył szkołę podchorążych. Powróciwszy do Palestyny, wziął udział w kursie maturalnym;

Tadeusz Wojnarski jako podporucznik
w Rzymie w roku 1945.

świadectwo dojrzałości otrzymał 26 lutego 1944. Przydzielony do 2 Karpackiego Pułku Artylerii Lekkiej 2 Korpusu Wojska Polskiego odbył całą kampanię włoską – najpierw w stopniu kaprała, a następnie podporucznika. Brał udział w bitwie o Monte Cassino, w wyzwoleniu Ankonny, przełamaniu Linii Gotów, w walkach w Apenninie Emiliańskim, w bitwie o Bolonię.

Po wojnie Wojnarski, który już w czasach szkolnych wykazywał zdolności artystyczne i który odkąd tylko wyszedł z łagru, nie rozstawał się

(przebywając nawet na froncie) z przyborami do rysowania i malowania, rozpoczął studia na rzymskiej Akademii Sztuk Pięknych (Accademia di Belle Arti di Roma). Tam trafił do pracowni prof. Amerigo Bartoliego. Ważnym doświadczeniem artystycznym w tym czasie był dla niego również kontakt z Marianem Bohuszem-Szyszko - wybitnym malarzem i dydaktykiem jednocześnie, opiekunem polskich artystów-żołnierzy w Rzymie oraz Aleksandrem Wernerem. Zawiedziony wiarołomnością aliantów, Tadeusz Wojnarski zdemobilizował się przed przeniesieniem 2 Korpusu do Anglii i wyjechał pod koniec 1946, w ramach programu stypendialnego Pax Romana, na studia do Hiszpanii. W Madrycie, w tamtejszej Escuela Central de Bellas Artes de San Fernando ukończył wydział malarstwa z tytułem profesora rysunku (1959). Kilka lat wcześniej (w 1951) ożenił się z daleką krewną zamieszkałą w Szwajcarii Ewą Zawadyńską. Z tego związku przyszło na świat wkrótce troje dzieci: Tadeusz, Teresa i Antoni. Razem z małżonką zorganizował Wojnarski w Hiszpanii m.in. wędrujący teatrzyk marionetek, objeżdżając z nim wioski i miasteczka, próbując w ten sposób ratować egzystencję rodziny.

W 1958 ze względów ekonomicznych przybył wraz z rodziną do Zurychu, gdzie pracował przez około 10 lat jako dekorator wystaw sklepowych. W krótkim czasie stał się cenionym twórcą elementów dekoracyjnych, głównie w zakresie papieroplastyki. Następnie był nauczycielem rysunku w starszych klasach miejskich szkół podstawowych w Zurychu, gdzie opracował własne metody pedagogiczne, i na kursach malarskich dla dorosłych (m.in. dla towarzystwa „Familienherberge” w Bergün czy w Muzeum Polskim w Rapperswilu). W 1974 otrzymał obywatelstwo Zurychu i Szwajcarii.

Mimo rozlicznych obowiązków i tego, iż w Szwajcarii rodzina powiększyła się o córkę

Elżbietę, Tadeusz Wojnarski intensywnie udzielał się w polskiej diasporze. Działał społecznie jako członek zuryskiego koła PKS Veritas, był prezesem Towarzystwa Domu Polskiego w Zurychu i Komitetu Międzyorganizacyjnego. Był inicjatorem i współorganizatorem wielu imprez i przedsięwzięć polskich i polsko-szwajcarskich w Zurychu. Inscenizował napisane przez siebie sztuki, zainspirował powstanie grupy tanecznej Polanie. Od 1973 roku pomagał w pracach Muzeum Polskiego w Rapperswilu jak plastyk i artysta malarz. W tym samym roku założył i redagował „Naszą Gazetkę” - czasopismo polonijne w Szwajcarii. Jako prezes Towarzystwa Dom Polski utworzył (1976) polski ośrodek klubowy w Zurychu - Dom Polski, gdzie koncentrowało się polskie życie kulturalne i towarzyskie. Jako malarz tworzył głównie pejzaże (górskie widoki, zaułki miast, gaje oliwne, czerpiąc inspiracje przede wszystkim w Szwajcarii, Włoszech i Hiszpanii), choć nie stronił od portretów i sztuki religijnej. Miał liczne wystawy, m.in. w Muzeum Polskim w Rapperswilu (1979, 1992). Pod pseud. Jan Pył napisał wspomnienia z okresu syberyjskiego („Opowiadania z wczesnej młodości”; 1998, Zurych) oraz wspomnienia opisujące jego żołnierski los w l. 1942-1946 („Opowiadania z późniejszej młodości”; nigdy jednak nie ogłoszone drukiem). Otrzymał odznaczenia: Krzyż Walecznych, Krzyż Monte Cassino, Gwiazdę „za wojnę” oraz „za kampanię włoską”, Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Oficerski Polonia Restituta i nagrodę im. Anny Godlewskiej za całokształt pracy kulturalnej w Szwajcarii. Zmarł 7 sierpnia 1999 roku w Zürcher Höhenklinik w Davos-Clavadel.

Ilustracje

Il. 2. *Przemyśl. Aresztowanie na rzece San*, [1991];
gwasz, węgiel, papier; 28 x 29,5 cm

Il. 3. *Iwdiel. Brama obozu*, [1991];
gwasz, węgiel, papier; 35 x 34 cm

Il. 5. *Iwciel. Nosiwoda*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 20,6 x 29,5 cm

Il. 6. *Iwciel. Miłosierdzie*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 20,6 x 29,5 cm

Il. 7. *Porucznik*, 1943; kredki, papier;
8,8 x 12,5 cm

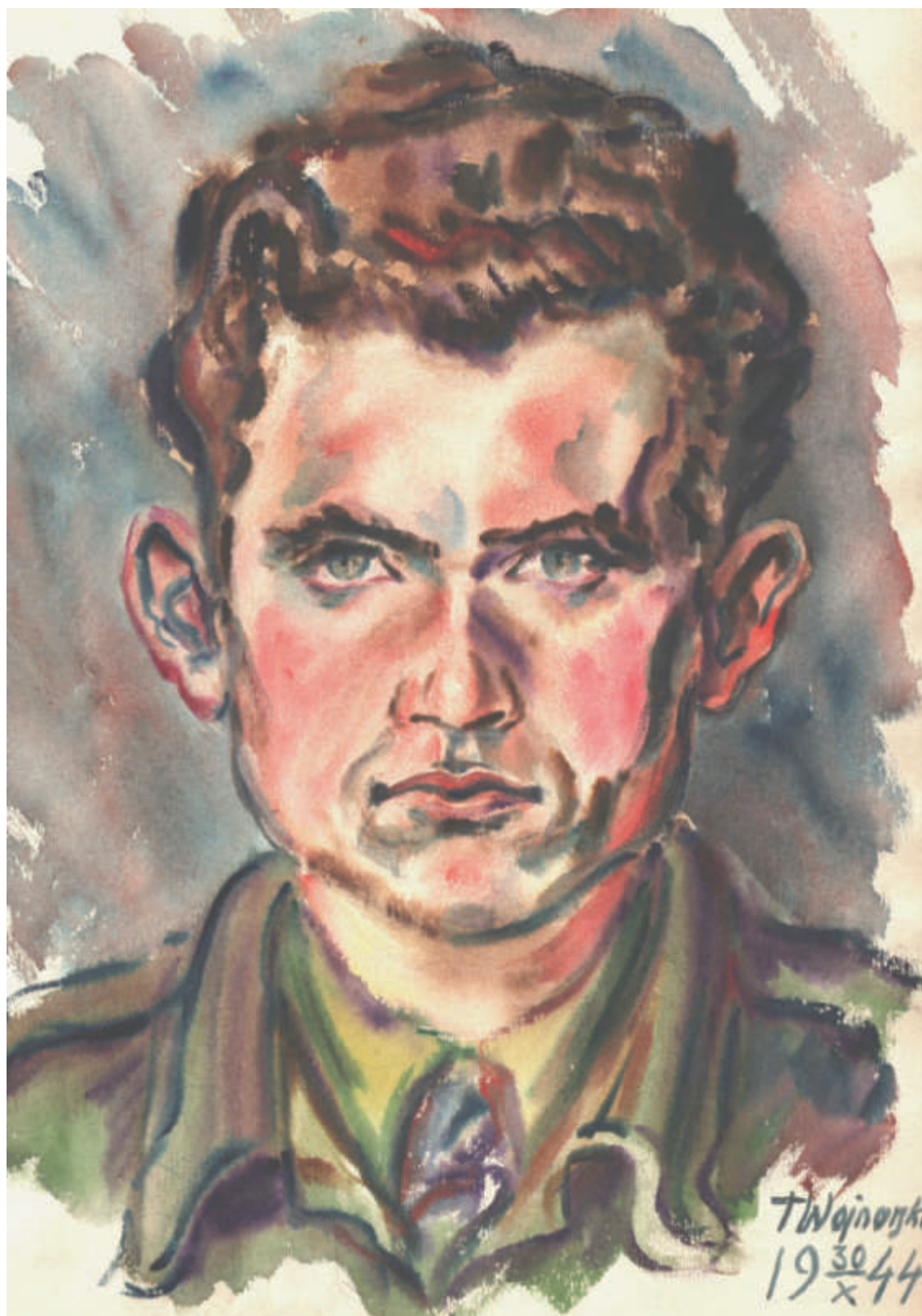
Il. 8. *Podporucznik*, 1943; kredki, papier;
8,8 x 12,5 cm

Il. 9. *Kapitan*, 1943; kredki, papier;
8,8 x 12,5 cm

Il. 10. *Starszy Sierżant*, 1943; kredki,
papier; 8,8 x 12,5 cm

Il. 32. Żołnierz (30 X 1944), 1944; akwarela, papier; 31,2 x 22,6 cm

Il. 36. *Autoportret*, 1945; akwarela, papier; 30,8 x 22 cm

Il. 46. *Autoportret*, 1945; ołówek, papier; 31,7 x 21,2 cm

Spis obrazów prezentowanych na wystawie w Muzeum Polskim w Rapperswilu

1. *Przemysł. Aresztowanie na rzece San*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 28 x 29,5 cm (il. 2)
2. *Przemysł. Ładowanie na wagony towarowe*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 20,6 x 29,5 cm
3. *Odessa. Więzienie*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 20,6 x 29,5 cm
4. *Czelabińsk. Błatnoj*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 20,6 x 29,5 cm
5. *Łwdiel. Brama obozu*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 35 x 34 cm (il. 3)
6. *Łwdiel. Windowanie bałanów*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 38,5 x 29,7 cm (il. 4)
7. *Łwdiel. Nosiwoda*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 20,6 x 29,5 cm (il. 5)
8. *Łwdiel. Ludzkie cienie*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 20,6 x 29,5 cm
9. *Łwdiel. Miłosierdzie*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 20,6 x 29,5 cm (il. 6)
10. *Autoportret na wolności*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 30,2 x 15,5 cm (okładka - tył)
11. *Szkic do Autoportretu na wolności*, [1991]; ołówek, papier; 22 x 11,4 cm
12. *Czkałów. Milicjantka*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 20,6 x 29,5 cm
13. *Namangan. Zmarznięty*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 20,6 x 29,5 cm
14. *Palestyna. Pomarańcze*, [1991]; gwasz, węgiel, papier; 20,6 x 29,5 cm
15. *Młody Uzbek z Namanganu*, 1942; gwasz, papier; 28 x 20,6 cm (il. 1)
16. *Uzbeczka z Namanganu*, 1942; kredki, papier; 28 x 20,6 cm
17. *Pamiętnik/książeczka „Ku pamięci” Tadeusza Wojnarskiego, z życzeniami od przełożonych i kolegów-żołnierzy 2 Karpackiego Pułku Artylerii Lekkiej 3 DSK, ilustrowana jego własnoręcznymi karykaturami żołnierzy i oficerów; Irak 1943*
- 17/1. *Artyleria lekka* [okładka książki]; tusz, akwarela, papier; 8,8 x 12,5 cm
- 17/2. *Pułkownik*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm (il. 7)
- 17/3. *Podpułkownik*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm (il. 8)
- 17/4. *Major*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm
- 17/5. *Kapitan*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm
- 17/6. *Kapitan*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm
- 17/7. *Kapitan*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm (il. 9)
- 17/8. *Porucznik*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm
- 17/9. *Porucznik*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm
- 17/10. *Podporucznik*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm
- 17/11. *Podporucznik*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm
- 17/12. *Podporucznik*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm
- 17/13. *Starszy Sierżant*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm (il. 10)
- 17/14. *Starszy Sierżant*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm
- 17/15. *Szeregowy*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm
- 17/16. *Szeregowy*; kredki, papier; 8,8 x 12,5 cm
18. *Gen. Brygady* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym Barbara w Palestynie, I*), 1943; ołówek, papier; 12 x 15,5 cm
19. *Kapitan* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, I), 1943; ołówek, papier; 11 x 15,5 cm
20. *Major* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, I), 1943; ołówek, papier; 12 x 15,5 cm
21. *Porucznik* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, I), 1943; ołówek, papier; 11 x 15,5 cm (il. 12)
22. *Kapitan* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, II), 1943; ołówek, papier; 10,8 x 16,2 cm
23. *Kapral* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, II), 1943; ołówek, papier; 12,2 x 16,2 cm

24. *Kapral* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, II), 1943; ołówek, papier; 10,8 x 15,5 cm
25. *Kapral* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, II), 1943; ołówek, papier; 12,2 x 15,5 cm
26. *Porucznik* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, III), 1943; ołówek, papier; 12,2 x 16,2 cm
27. *Podporucznik* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, III), 1943; ołówek, papier; 10,8 x 16,2 cm
28. *Starszy sierżant* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, III), 1943; ołówek, papier; 12,2 x 15,5 cm
29. *Podporucznik* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, III), 1943; ołówek, papier; 10,8 x 15,5 cm
30. *Kapral / Futuryzm* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, IV), 1943; ołówek, papier; 12 x 15,5 cm
31. *Szeregowiec* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, IV), 1943; ołówek, papier; 11 x 15,5 cm
32. *Ochotniczka cywilna* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, IV), 1943; ołówek, papier; 12 x 15,8 cm (il. 13)
33. *Ochotniczka* (z serii karykatur: *Mentorzy w obozie wojskowym...*, IV), 1943; ołówek, papier; 11 x 15,8 cm
34. *Autokarykatura*, 1943; ołówek, papier; 16 x 13 cm (il. 14)
35. *Civitanova del Sannio*, 1944; akwarela, papier; 21,8 x 30,2 cm (il. 15)
36. *Jar na stanowiskach artyleryjskich pod Monte Cassino*, 1944; akwarela, papier; 20 x 24,8 cm (il. 16)
37. *Cupra Marittima*, 1944; akwarela, papier; 25 x 20 cm
38. *Domek przed rzeką Chienti*, 1944; akwarela, papier; 20 x 25,6 cm (il. 17)
39. *Domek za rzeką Chienti*, 1944; akwarela, papier; 18,2 x 24,2 cm (il. 18)
40. *Wóz terenowy wyposażony w antenę radiową*, 1944; akwarela, papier; 17,9 x 23,8 cm (il. 19)
41. *Monte Conero (przed Anconą)*, 1944; akwarela, papier; 23,4 x 31,8 cm (il. 20)
42. *Dziewczynka z jabłkami*, 1944; kredki, papier; 27,6 x 20,6 cm (il. 21)
43. *Autoportret*, 1944; akwarela, papier; 30,6 x 22 cm (il. 22)
44. *Falconara*, 1944; akwarela, papier; 21,4 x 30 cm
45. *Łódka rybacka nad Adriatykiem*, 1944; akwarela, papier; 17,9 x 26 cm (il. 23)
46. *Zeppelin zdobyty nad Adriatykiem*, 1944; akwarela, papier; 14,4 x 29 cm (il. 24)
47. *Żołnierz (28 VIII 1944)*, 1944; akwarela, papier; 27,8 x 21 cm (il. 25)
48. *Żołnierz (1 IX 1944)*, 1944; akwarela, papier; 30,6 x 22,4 cm (il. 26)
49. *Żołnierz (2 IX 1944)*, 1944; akwarela, papier; 32 x 22 cm (il. 27)
50. *Autoportret*, 1944; akwarela, papier; 30,8 x 22,6 cm (okładka - przód)
51. *Żołnierz (27 IX 1944)*, 1944; akwarela, papier; 31 x 23 cm (il. 28)
52. *Domek nad Adriatykiem*, 1944; akwarela, papier; 23,6 x 33 cm
53. *Widok górski ze stanowisk artyleryjskich (Apeniny - okolice Rocca S. Casciano)*, 1944; akwarela, papier; 30,8 x 21,4 cm (il. 29)
54. *Żołnierz (23 X 1944)*, 1944; akwarela, papier; 30,6 x 23 cm
55. *Portret dziewczynki*, 1944; akwarela, papier; 27,6 x 20,2 cm
56. *Żołnierz (30 X 1944)*, 1944; akwarela, papier; 31,2 x 22,6 cm (il. 32)
57. *Żołnierz (30 X 1944)*, 1944; akwarela, papier; 30,2 x 23 cm
58. *Żołnierz (18 XI 1944)*, 1944; akwarela, papier; 27,8 x 22 cm
59. *Żołnierz (23 XI 1944)*, 1944; akwarela, papier; 31,2 x 22 cm
60. *Żołnierz (24 XI 1944)*, 1944; akwarela, papier; 31,5 x 23,6 cm (il. 30)
61. *Żołnierz (30 XI 1944)*, 1944; akwarela, papier; 32,6 x 23 cm (il. 31)
62. *Przy włoskim kominku*, 1945; akwarela, papier; 21,4 x 26,2 cm (il. 34)
63. *Schron nad rzeką Senio*, 1945; akwarela, papier; 21,7 x 26,2 cm (il. 33)
64. *Dolina Lamone* [?], 1945; akwarela, papier; 21,9 x 29 cm (il. 35)
65. *Mercato Saraceno. Pizza Mazzini*, 1945; akwarela, papier; 22,6 x 28,5 cm

66. *Żołnierz artylerii* (karykatura), 1943/45; ołówek, papier; 19,6 x 12,4 cm
67. *Kapral ze starego miasta* (karykatura), bez daty; ołówek, papier; 19,6 x 12,4 cm
68. *Dobre czasy były...* (karykatura), bez daty; ołówek, papier; 19,6 x 12,4 cm
69. *Rzymski żołnierz* (karykatura), bez daty; ołówek, papier; 19,6 x 12,4 cm
70. *Radowiec* (karykatura), bez daty; akwarela, papier; 25 x 17 cm
71. *Goniec „Wicher“* (karykatura), bez daty; ołówek, papier; 21,1 x 14,4 cm
72. *Żołnierz (26 XII 1944)*, 1944; akwarela, papier; 32,5 x 23,6 cm (il. 37)
73. *Żołnierz (4 I 1945)*, 1945; akwarela, papier; 30,6 x 21,8 cm
74. *Żołnierz (30 I 1945)*, 1945; akwarela, papier; 30,5 x 22 cm
75. *Anna (ochotniczka)*, 1945; akwarela, papier; 29,5 x 23,8 cm (il. 38)
76. *Żołnierz (21 II 1945)*, 1945; akwarela, papier; 28,2 x 23,4 cm
77. *Żołnierz (8 III 1945)*, 1945; akwarela, papier; 32,5 x 23,4 cm
78. *Żołnierz (11 III 1945)*, 1945; akwarela, papier; 28,2 x 23,4 cm
79. *Autoportret*, 1945; akwarela, papier; 30,8 x 22 cm (il. 36)
80. *Żołnierz (16 III 1945)*, 1945; akwarela, papier; 28,7 x 21,2 cm
81. *Żołnierz (18 III 1945)*, 1945; akwarela, papier; 26,5 x 23,6 cm
82. *Żołnierz*, 1945; akwarela, papier; 28,8 x 20,6 cm (il. 39)
83. *Żołnierz (25 III 1945)*, 1945; akwarela, papier; 28,6 x 22,4 cm (il. 40)
84. *Matce mojej...*, [1944/1945]; gwasz, papier; 22 x 15 cm (il. 42)
85. *Stracona gra...*, [1945]; gwasz, papier; 22 x 15 cm (il. 43)
86. *Chciwy Stalin*, [1945]; tusz, papier; 26,2 x 18 cm
87. *Portret dziecka*, 1945; ołówek, papier; 26 x 19,8 cm (il. 44)
88. *Portret dziewczynki*, 1945; sangwina, papier; 26 x 19,8 cm (il. 45)
89. *Autoportret*, 1945; ołówek, papier; 31,7 x 21,2 cm (il. 46)
90. *Wenecja. Gondolier*, 1945; akwarela, papier; 30 x 22 cm (il. 41)
91. *Wenecja. Plac św. Marka*, 1945; akwarela, papier, 30 x 22 cm
92. *Akt (Circolo Artistico, 31)*, 1946; tusz, papier; 25 x 17,8 cm
93. *Akt (Circolo Artistico, 32)*, 1946; ołówek, papier; 27 x 17,8 cm
94. *Akt (Circolo Artistico 35)*, 1946; tusz, papier; 17,9 x 13,8 cm (il. 48)
95. *Akt (Circolo Artistico, 37)*, 1946; tusz, papier; 21 x 13 cm (il. 47)
96. *Ascoli Piceno, Chiesa S. Francesco*, 1946; tusz, papier; 29,8 x 20,4 cm (il. 49)
97. *Wenecja. Plac św. Marka*, 1946; tusz, papier; 25,3 x 19,8 cm
98. *Neapol. Zaulek*, 1946; tusz, papier; 29 x 20 cm (il. 50)

* wszystkie wymiary w świetle passe-partout

TWojnarski